

УДК 631.162:636

І.М. Солоненко, аспірант ПДАТУ

УДОСКОНАЛЕННЯ ПЕРВИННОГО ОБЛІКУ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ У ТВАРИННИЦТВІ

Розглядаються актуальні питання, що стосуються подальшого удосконалення організації та методики первинного обліку сільського господарства з метою створення належної інформаційної системи, адекватної потребам відкритої ринкової економіки.

Ключові слова: тваринництво, первинний облік, біологічні активи.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Галузеві особливості сільського господарства суттєво впливають на організацію і технологію виробництва, і відповідно на побудову бухгалтерського обліку. До таких специфічних об'єктів обліку, яких не має жодна галузь народного господарства, належать поточні біологічні активи тваринництва, до яких, зокрема, відносяться тварини, що перебувають на вирощуванні та відгодівлі, птиця, звірі, сім'ї бджіл та інші об'єкти. З огляду на значну роль біологічних активів тваринництва в забезпеченні продовольчої безпеки країни та виробничого процесу аграрних підприємств організація бухгалтерського обліку відповідно до потреб управління є важливим напрямком удосконалення облікової системи і ширшим застосуванням комп'ютерних технологій. Важливого значення проблема набула після затвердження П(С)БО 30 «Біологічні активи», який змінив традиційні засади організації та ведення бухгалтерського обліку в сільському господарстві і визначив нові вимоги до облікової інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Вагомий вклад у дослідження проблем обліку біологічних активів зробили такі вчені-економісти: В.М. Голов, С.Ф. Голов, М.Я. Дем'яненко, М.Ф. Огійчук, Л.К. Сук, В.С. Уланчук, О.О. Канцуров та інші. Так, М.Я. Дем'яненко, Л.К. Сук розробили практичні рекомендації щодо організації обліку біологічних активів на підприємствах [2]. Методичні заходи оцінки біологічних активів та фінансових результатів аграрних підприємств відповідно до П(С)БО 30 «Біологічні активи» дослідили О.О. Канцуров, Г.Г. Кірейцев [3]. Організацію первинного обліку та проблеми його вдосконалення розглянуті у «Методичних рекомендаціях по застосуванню форм документів первинного обліку на сільськогосподарських підприємствах» [1], а також в роботі В.С. Уланчук, Н.В. Оляднічук [1].

На підставі аналізу досліджень і публікацій вітчизняних науковців-економістів можна зробити висновок, що залишається ще багато проблемних питань, які потребують детального вивчення й опрацювання. Одним з таких питань є організація та ведення первинного обліку в тваринництві.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз сучасного стану первинного обліку в тваринництві та розробка пропозицій з удосконалення та ведення його.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтеграція економіки України у світовий економічний простір обумовлює необхідність подальшого удосконалення організації та методики бухгалтерського обліку сільського господарства з метою створення належної інформаційної системи, адекватної потребам відкритої ринкової економіки [4, с. 91]. Одним із таких кроків є запровадження в дію з 01.01. 2007 року положення стандарту бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», що докорінно змінив організацію і методику ведення обліку тварин на сільськогосподарських підприємствах.

При проведенні аналізу Методичних рекомендацій з обліку біологічних активів В. Москаковським встановлено, що «в пункті 3.1. Методичних рекомендацій» зазначено, що на окремих аналітичних рахунках мають обліковуватися поточні біологічні активи тваринництва, які оцінюються за первісною вартістю, а на окремих – за справедливою вартістю. При такому підході може статися, що в одну групу, наприклад «Тварини на відгодівлі», увійдуть тварини, оцінені за різною

методикою. Це призведе до необхідності ведення індивідуального обліку приросту живої маси окремих тварин, що дуже ускладнить документальне оформлення операцій з оприбуткування приросту живої маси та подальшого обліку поголів'я [8, с. 21].

У процесі вирощування в стаді тварин постійно відбуваються зміни. Кількість тварин збільшується як за рахунок одержання приплоду від свого маточного поголів'я, так і в результаті придбання племінного молодняка та молодняка тварин. У результаті постійного руху поточних біологічних активів тваринництва у господарстві – надходження, продаж, вибуття тощо – необхідним є оформлення первинних документів з обліку біологічних активів. Сукупність документів, що розробляються, не обмежується їх використанням тільки для обґрунтування облікових записів. Вони повинні забезпечити керівників структурних підрозділів інформацією для прийняття управлінських рішень, попереднього та наступного контролю за доцільністю і законністю господарських операцій, додержанням державної дисципліни [5, с. 24].

Міністерством аграрної політики України 21 лютого 2008 року затверджено Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів. Перелік первинних і зведених документів та основне їх призначення з обліку поточних біологічних активів наведено у додатках. На думку О.П. Скирпан, "...дані рекомендації не в повній мірі відображають всі специфічні особливості обліку, що впливають із нововведень в організацію бухгалтерського обліку біологічних активів і сільськогосподарської продукції, а тому вони потребують подальшого вивчення з метою їх удосконалення та застосування на аграрних підприємствах у майбутньому" [6].

Важливим і обов'язковим є дотримання порядку оформлення всіх первинних документів з наявності та руху біологічних активів, адже документальне підтвердження наявності і зміни кількісно-сумового складу біологічних активів є необхідним для прийняття правильних та ефективних управлінських рішень.

Проте з огляду на діяльність сільськогосподарських підприємств бухгалтери у практичній роботі використовують старі форми первинних документів, що є для них більш зручнішим, ніж застосовувати нові. Звісно, що і форми реєстрів обліку використовують старого зразка. Лише фінансова, податкова та статистична звітність подається в установленому порядку. Із запровадженням в Україні міжнародного досвіду одним із важливих моментів є використання на підприємствах всіх форм власності комп'ютерних технологій. Застосування комп'ютерів на підприємствах стало невід'ємною частиною щоденної роботи. Заповнення в автоматичному режимі первинних документів, ведення аналітичного, фінансового, управлінського обліку тощо, заповнення реєстрів обліку, форм фінансової, статистичної і податкової звітностей допомагає пришвидшити ведення обліку. Ведення обліку в автоматизованому режимі допомагає бухгалтерам зменшити обсяги паперової роботи. У процесі дослідження виявлено, що на підприємствах сільськогосподарської галузі ведення обліку в автоматизованому режимі не набуло широкого поширення.

Найбільш поширеними проблемами в цьому напрямі є:

1. Низька кваліфікація працівників галузі щодо використання комп'ютерних технологій;
2. Неможливість придбання комп'ютерів за кошти підприємства.

Застосування комп'ютерної техніки вносить значні зміни до організації бухгалтерського обліку та дозволить автоматизувати робоче місце бухгалтера, підняти на новий рівень процес реєстрації господарських операцій.

Дерев'яно С., Олійник Т. [6, с. 16] зазначили, що "...через відсутність впроваджених накопичувальних документів є проблема у визначенні валового приросту живої маси. При визначенні валового приросту живої маси вираховують вагу всього поголів'я молодняка та дорослих тварин на відгодівлі, які загинули". Однак при визначенні валового приросту живої маси необхідно брати до уваги не живу масу всього падежу, а тільки прийняту за рахунок підприємства.

На собівартість приросту живої маси значно впливають втрати від падежу молодняка тварин і дорослих тварин на відгодівлі, тому що жива маса тварин, які загинули, повністю вираховується з отриманого приросту даної облікової групи, включаючи живу масу тварин, яка перейшла з попередніх років.

З метою усунення наведених недоліків Бутинець Ф.Ф., Загребельна Н.І., Головка Л.Л. пропонують:

- деякі разові первинні документи переробити так, щоб їх можна було використовувати протягом місяця як накопичувальні, наприклад Акт на оприбуткування приплоду тварин;
- до живої маси тварин, яка залишилася на кінець звітного періоду, додавати масу тварин, які вибули звітного періоду, загибель яких віднесена на рахунок підприємства, а з одержаного підсумку вирахувати вагу тварин, які були на початок звітного періоду, та вагу тварин, які надійшли у групу протягом звітного періоду [6, с. 16].

При дослідженні Скирпан О.П. виділяє нові підходи щодо удосконалення організації бухгалтерського обліку біологічних активів в сільському господарстві:

1. Актуальним є питання удосконалення державного регулювання у сфері бухгалтерського обліку з метою методичного та організаційного забезпечення застосування національних і міжнародних стандартів та єдиних методологічних засад ведення бухгалтерського обліку як всіма суб'єктами господарювання, так і створення галузевих стандартів, які б враховували особливості діяльності підприємств аграрного сектору.

2. Удосконалення бухгалтерського обліку на підприємствах агропромислового виробництва повинно відбуватись за такими напрямками:

- удосконалення нормативно-правової бази, створення методології галузевого обліку;
- впровадження спеціалізованих форм первинного обліку, удосконалення реєстрів синтетичного і аналітичного обліку та інших носіїв обліково-економічної інформації, розробка внутрігосподарської (управлінської) звітності;
- удосконалення методики обліку витрат і визначення собівартості продукції, робіт і послуг агропромислових підприємств;
- застосування новітніх інформаційних технологій в системі організації обліку та звітності [7].

Проблемою на кожному підприємстві залишається питання падежу тварин. Не повна поінформованість облікових працівників щодо загибелі тварин призводить до викривлення облікових даних. Погоджуємося з тим, що необхідно брати до уваги не живу масу всього падежу, а тільки прийняту за рахунок підприємства.

Висновки. Таким чином, ефективними і раціональними заходами при проведенні змін в організації облікової роботи на підприємстві є забезпечення новим кадровим потенціалом, застосування комп'ютерних технологій, хоча ці проблеми завжди залишаться частково невирішеними. Майже ніхто із сучасних спеціалістів не хоче працювати в сільському господарстві, яке на даний час не набуває широких масштабів розвитку. Комп'ютеризація сільськогосподарського обліку неможлива без кваліфікованих працівників. У найближчому майбутньому стан розвитку сільського господарства залишатиметься незмінним. Тому виходить замкнене коло, яке потребує одного – прийняття нових законодавчих змін з урахуванням як практичної, так і теоретичної сторони питань.

Список використаних джерел

1. Лист Міністерства аграрної політики України від 19.01. 2004 № 37-27-12/455 «Про Методичні рекомендації по застосуванню форм документів первинного обліку на сільськогосподарських підприємствах».
2. Канцуров О.О. Облік сільськогосподарської діяльності відповідно до П(С)БО 30 «Біологічні активи» // Облік і фінанси АПК. – 2006. – № 11.
3. Сук Л.К. Облік поточних біологічних активів // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2007. – № 7. – С. 42-48.
4. Канцуров О.О. Облік сільськогосподарської діяльності відповідно до ПСБО 30 «Біологічні активи» / О.О. Канцуров // Облік і фінанси АПК. – 2006. – № 11. – С. 91-95.
5. Огійчук М.Ф. Формування у бухгалтерському обліку доходів та витрат сільськогосподарської діяльності відповідно до вимог П(С)БО 30 «Біологічні активи» / М.Ф. Огійчук // Облік і фінанси АПК. – 2006. – № 6 – С. 24.
6. Дерев'янка С., Олійник Т. Актуальні проблеми обліку ПБА / С. Дерев'янка, Т. Олійник // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2010. – № 12 (261). – С. 16.

7. Палюх М. Нові підходи до організації обліку на підприємствах агропромислового виробництва / М. Палюх, О. Скирпан // Економічний аналіз. – 2010. – Випуск 6. – С. 56-58.
8. Моссаковський В. Облік біологічних активів / В. Моссаковський, Т. Кононенко, С. Кучеркова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 6. – С. 17-24.

***Аннотация.** Рассматриваются актуальные вопросы, которые касаются последующего усовершенствования организации и методики первичного учета сельского хозяйства с целью создания надлежащей информационной системы, адекватной потребностям открытой рыночной экономики.*

***Ключевые слова:** животноводство, первичный учет, биологические активы.*

***The summary.** Pressing questions which touch the subsequent improvement of organization and method of primary account of agriculture with the purpose of creation of the proper informative system of adequate the necessities of open market economy are examined.*

***Keywords:** stock-raising, primary account, biological assets.*

УДК [330.101:331.522.4](477)

В.Р. Чаплінський, аспірант ПДАТУ*

ОЦІНКА ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ РЕГІОНУ

Визначено важливість людського капіталу у сучасному інформаційному суспільстві. Досліджено розвиток складових людського капіталу в аграрному секторі регіону. Розглянуто підходи до визначення сутності людського капіталу.

***Ключові слова:** людський капітал, освіта, наука, інтелект.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливим науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах жорсткої конкуренції передові позиції лідера займають ті підприємства, що повністю використовують інтелектуальний та людський капітал, формують умови для їх збільшення та розвитку. Оскільки людський та інтелектуальний капітал є основним локомотивом успішного функціонування і розвитку економіки країни у сучасному інформаційному суспільстві, то оцінка формування та використання людського капіталу, зокрема в аграрному секторі економіки країни і її регіонів, має наукову та практичну цінність серед науковців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблемою вивчення та аналізу людського капіталу займалась велика кількість вчених як зарубіжних, так і вітчизняних. Вагомий внесок у розвиток теорії людського капіталу та формування методів його оцінки зробили: Г. Беккер, В. Геєць, Дж. Грейсон О. Добринін, С. Дятлов, В. Петті, А. Сміт, Д. Рікардо, Б. Кікер та інші. Не зважаючи на величезну роботу, проведenu даними вченими, питання складових людського капіталу і методів їх аналізу залишаються невирішеними та потребують подальших досліджень.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз сучасних реалії функціонування та розвитку людського капіталу в Хмельниччині; визначення потенціалу та методів стимулу до формування високорозвиненого людського капіталу; виділення недоліків та слабких елементів у формуванні людського капіталу в аграрному регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день термін людський капітал не має єдиного визначення та трактування. Російських учений М.М. Критський категорію «людський капітал» визначив «...як загальноконкретну форму людської життєдіяльності, асимілюючу попередні форми споживну і продуктивну, адекватні епохам привласнюючого і виробляючого господарства, і що здійснюється як підсумок історичного руху людського суспільства до його сучасного стану» [4, с. 9].

* Науковий керівник – доктор економічних наук, професор Лучик С.Д.